

שמעתא עמיקתא

גליון תרל"ח | פרשת בא | תשפ"ה | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תוכב"א

פניני הלכה

הנוטל ידיו מיד בקומו האם יברך על נטילתו

איתא **בברכות** (ס:) כי מתער אומר אלקי נשמה שנתת בי טהורה וכו', כי שמע קול תרגולתא לימא ברוך אשר נתן לשכוי בינה וכו', כי מתעטף בציצית וכו' כי מנח תפילין וכו', כי משי ידיה לימא ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים.

וביאר **הרא"ש** (פ"ט ס"ח כ"ג) כי משי ידיו וכו', לפי שידיו של אדם עסקניות הם ואי"א שלא ליגע בבשר המטונף בלילה, תיקנו ברכה קודם שיקרא ק"ש ויתפלל וכו', מזה יש ללמוד דה"ה בתפלת המנחה ובתפלת הערבית אם עשה צרכיו ונטול מברך על נט"י וכו'.

אולם בשו"ת **הרשב"א** (ח"א סי' קצ"א) כת' דמשום תפילה וק"ש די ברחיפה או בנקיון עפר וצרויות, אלא טעמא משום שבשחר אנו נעשים כבריה חדשה, דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך וכו', וצריכין אנו להודות לו ית' על שבראנו לכבודו ולשרתו ולברך בשמו, ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן ברכות שאנו מברכין בכל בוקר ובוקר, ולפיכך אנו צריכין להתקדש בקדושתו ויברך ליטול ידיו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו.

עוד מצינו **בשבת** (קח. קט) דצריך ליטול ידיו משום רוח רעה השורה על הידים. **בזוהר** (פרשת וישב קפד:) איתא דהאדם טועם טעם מיתה בלילה ורוח טומאה שורה על הגוף מחמת דנשמתו מסתלקת ממנו, וכאשר מתעורר משנתו עוברת אותה הוהמא, מיהו נשאת על ידיו, ומי"ה לא יעביד ידיו על עינו עד דיטול, וכאשר נוטל ידיו מתקדש ואקרי קדוש ע"ש.

וכת' **הב"ח** (ס"ד ד) משמיה **התולעת יעקב** (סדר נט"י שחרית) דזוהר איתא דההולך ד"ה בלא נט"י חייב מיתה, ותמא על הב"י דלא כתב כן. **ובברכ"י** (ס"ק א') ביאר דטעמא דלא הוזכר בלא נטילה זו לא מהני לפי שאינו זוהר שלפנינו, אך בזוהר כתיב איתא. **והמשנ"ב** (ס"א ס"ק ב) פסק כהזוהר ע"ש.

ויל"ע בקממטות בבוקר ומיד נוטל ידיו משום חומרת הזוהר, ואח"כ מברך עצמו ולבושו ושב ונטול ידיו ע"מ שיהיו נקיות בתפילה. כיצד ינהג לענין הברכה, דאם יברך על נטילתו הראשונה הרי לדעת הרא"ש כלאו לא יצא בה יד"ה, דהרי לא תקנו הנוטל לא על לתפילה, ואילו נטילה זו לא מהני לא לתפילה דהרי עליו לסדר עצמו ולבושו וודאי יכנס לבית הכסא ויגע במקומות המכוסים ובמגעו וכו"צ"ב. ודאי נימא דצריך לבסוף על נטילתו השניה, אפשר דלדעת הרשב"א נמצאת ברכתו בטילה דבר יצא יד"ה נטילת שחרית במה שנטל שקם ממיתו. איברא דמצינו **בשו"ע** בסי' ו' ס"א דכתב דיש נוהגין להתמין לברך על נט"י עד בואם לבית הכנסת ומסדרים אחרו עם שאר ברכות. ומבואר לדעתם אין חיוב להסמיך ברכת נט"י לנטילה עצמה, ולדבריהם יכול לצאת לכו"ע בברכת על נט"י שמברך לבסוף עם יסדרה עם שאר הברכות.

מיהו כבר כתב על **השו"ע** דבני ספרד לא נהגו כן. וכת' **המשנ"ב** (ס"ק ט) דהסכמת האחרונים לנהוג כאנשי ספרד שלא להפסיק לכת' בין הנטילה לברכה, [אח"כ נצרך להאריך לנקביו בשעה שנוטל, דבכה"ג אין לו לברך על הנטילה עד שעשה צרכיו ויברך על נט"י ואשר יצא]. וא"כ הדרא קושיין לדוכתיה.

והחיי"א ריש כלל ב' כת' דאסור לילך שלא לצורך גדול בלא נט"י וכו', ותיקון בקומו יטול ידיו. ואפ"ה בכלל ב' ס"ו כת' דצרכין להתמין לברך על נט"י עד לאחר שמנקה עצמו ורוצה להתפלל דאז יוצא לכו"ע, אבל כשיצדק ומקדש ואח"כ יפנה, להרא"ש צריך לחזור ולברך, ואע"י דלא קי"ל הכי, מ"מ נכון לזוהר בזה. וכבר העיר בזה **הב"ח** (רי"ש סי' ד) דלכא"ל לרשב"א במה שנטל ידיו תיכף שקם יצא יד"ה נטילה, ואיך יאמר על הנטילה השניה וצונו על נט"י. ומ"מ העלה לדינא דעדיף לעשות השניה וצונו על נט"י. דבזה אליבא דהרא"ש דאי יוצא, ואפשר גם לרשב"א לפי משי הב"י בסי' ו' דלטעם הרשב"א דהוא משום שנעשה בריה חדשה נוכל לסדרה ולאחרת עם שאר ברכות אף הוא הפסק גדול, משא"כ לא יעשה כן ברכות אף הוא הפסק יוצא. וכ"כ **במשנ"ב** בסי' ו' ס"ק ט' דלכתי' יעשה כהחיי"א וימתין מלברך על נט"י עד לאחר שמנקה עצמו ורוצה להתפלל. וטוב שיסדר אז אחר ברכת על נט"י ואשר יצא גם ברכת השחר.

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

שמעתא אליבא דהלכתא

האם בשיר המתנה בטלפון יש משום קול באשה ערוה

א. קול באשה ערוה. ב. אינו מכירה. ג. שומע ע"י מכשיר / קול אלקטרוני. ד. אינה בחיים. ה. נהנה מהקול בעל כרחו. ו. מסיח דעתו מהקול. ז. שומע בעל כרחו בשעת ק"ש או לימוד תורה / עת לעשות לחי'. ח. היתר הנ"ל לסוברים דקול באשה אסור מה"ת.

א. קול באשה ערוה

איתא **בברכות** (כד) אמר שמואל קול באשה ערוה שנא' כי קולך ערב ומראך נאווה. וכן פסק **הרמב"ם** בהל' איסורי ביאה (פכ"א ה"ב). וכן הוא **בשו"ע** אה"ע (ס"י כא ס"א). ומבואר **בהגמ"י** (ק"ש פי"ג ה"ט"ז) בשם ר"ח דקול אסור משום הרהור.

וע"י **בב"ש** (ס"י כא ס"ק ד) שכת' דקול ערוה דוקא אסור, אבל קול פנויה או קול אשתו מותר, אלא בעת ק"ש ותפלה אסור. וכן פסק **המ"א** (ס"י עה ס"ק ו). וכ"כ **המ"ב** (ס"ק יז) והוסיף דדזמר אי"א וכן כל העריות לעולם אסור לרשמוע, וכן פנויה שהיא נדה מכלל עריות היא ובתולות דידן כולם בחוקת נדות הן משיגיע להן זמן וסת, ע"כ. וע"י עוד **בשמעתא עמיקתא** גליון תרל"ז שהוכחנו שלהלכה כל שאינה מדברת כדרכה איכא משום קול באשה ועל כל קול קריאה בניגון וכדו' אע"פ שאינה שרה ממש בכלל קול זמר שלה. וכת' **בנשמת אדם** (כ"ל ד אות ז) דמילתא דפשיטא דשער וקול אף דאמרינן דהוי ערוה, היינו מדרבנן. **והפמ"ג** (שושנת העמקים ריש כלל ט) כת' דאפשר שקול באשה ערוה הוי מה"ת מ"לא תקרבו" והתם לוקה מה"ת לדעת הרמב"ם, עיי"ש. וע"י מש"כ בזה **בשד"ח** (מע"ק כלל מב). וכבר פסקו **המ"ב** (ה"כ ס"א) **והכה"ח** (נאות כז) דהוי מדרבנן.

וכת' **היראים** (ס"י שצב) דאסור לומר דבר שבקדושה בשמיעת קול שיר של אשה אפי' של עכו"ם. והביאו **המרדכי** (ברכות ס"ו ה). **והפמ"ג** (ס"י עה מ"ז ס"ק ג) כת' שקול אפי' פנויה עכו"ם אסור כי אפי' הבא על הגויה בפרהסיא יש בו מיתה וכת' מד"ס, ובכלל עריות קרי לה, ע"כ. וכן פסק **המ"ב** (ס"ק יז). וע"י מש"כ בענין לאו דלא תקרבו בעכו"ם **בשמעתא עמיקתא** גליון ר"יב.

ב. אינו מכירה

יש לדון בזמנא של אשה שאינו מכירה כלל אם אסור, דשמא י"ל דלא שייך הרהור ככה"ג. ואין להביא ראייה לאסור **מהגמ"י** (ק"ש פי"ג ה"ט"ז) שכת' בשם ר"ח דקול אע"ג דאין נ"ל לעינים הרהור מיהא איכא, דייל דמייירי במכירה.

והנה **היראים** (ס"י שצב) פסק שאע"פ שקול דיבורה שרי, מ"מ אם מכיון להנאות אסור, דלא גרע מבגדי צבעונים שאסור. ומצינו באה"ע ס"י כ"א דבבגדי צבעונים ליכא איסור אלא במכירה דאליה לא חיי' להרהור. ולפי"ז בני"ד י"ל דשרי. אלא דלמא יש לחלק דדוקא קול דיבורה שאינה ערוה ממש ליכא חשש הרהור כשאינה מכירה, משא"כ בקול זמר דהוי ערוה ממש.

שו"ר **בבית שערים** (אור"ח ס"י טז) ששאל בענין הפאנאגראף (מכשיר שהקליט והשמיע ניגונים) שמנגן ניגונים גם מנשים אם מותר לשמוע משום קול באשה ערוה. והשיב דכיוצ"ב שמענו **בגמ"י** (כ) "ונשמרת מכל דבר רע" שלא יסתכל אדם וכו' ולא בבגדי צבע של אשה וכו', ואר"י אמר שמואל אפי' שטוחים ע"ג כותל אר"י ובמכיר במכירה, וכן הוא **בשו"ע** (ה"ע ס"י כו), שמא יבא להרהר בה, ומבואר דהסתכלות בבגדי צבעונים שאינם עליה אין איסור אלא בעמירה, וא"כ ק"ו הדברים ומה בגדי צבעונים דאסור בכל אשה ואפי' פנויה כדמשמע בע"ז שם דקאי אדלעיל מינה דקתני שלא יסתכל באשה נאה אפי' פנויה, ואפ"ה מותר באין מכירה, מכ"ש האי דקול באשה ערוה דכת' **ב"ש** (אה"ע ס"י כא ס"ק ד) דקול פנויה מותר רק בעת תפילה אסור, ודאי מותר לשמוע קולה מן כלי פאנאגראף באין מכירה כו', ויש סמוכים לזה מהא דת"ר **מגילה** (טז) רחב בשמה זינתה יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה א"ר יצחק כל האומר רחב רחב מיד נקרי, א"ל ר"נ אנה אימנא רחב רחב ולא אכפת לי כי קאמינא ביודעה ושמענו דר"י בא לפרש הך דבשמה זינתה ומסיק היינו דוקא בידועה ומכירה, אי"כ דומי' דהכי נמי הך דינל בקולה (והיינו ע"י פאנאגראף) הוא רק **ביודעה ומכירה, אבל באינו מכירה לא אכפת לן, ע"כ**.

אלא דלכא"ו יש מקום לחלק בין איסור הסתכלות בבגד צבעונים דשרי היכן שלא מכירה, כי י"ל דלא שייך התעוררות להרהור מחמת ראיית בגד בלבד, משא"כ בקול אשה שזה עצמו חשיב ערוה והיא סיבה להרהור ועל כן אף היכן שאינו מכירה י"ל דאסור. אבל שוב העירוני מדברי **המהר"ם שיק** (אה"ע ס"י ע"ג ד"ה מיהו) שכת' דנ"ר דלא שייך קול באשה ערוה אלא ברואה את פניה או יודעה ומכירה, כעון מ"ש במגילה (טז) וכתב בשמה זינתה ויעל בקולה וכו' והוא ידיעה ומכירה. וכן אמר"י בהא דאסור להסתכל בבגדי צבעוני, דדוקא במכירה, ע"כ. ודעת **האול"צ** (ח"י פ"א אות ט) להקל לומר דבר שבקדושה כששומע קול אשה שאינו מכיר אותה, כי בלא"ה יש סוכרים איש משום קול באשה ערוה באמירת דברים שבקדושה (ע"י **בשמעתא עמיקתא** גליון תרל"ז).

ג. שומע ע"י מכשיר / קול אלקטרוני

ועיי"ש **בבית שערים** שכת' עוד בענין שמיעת קול אשה דרך פאנאגראף דאפשר דאפי' מכירה אם לא שמע הזמר בשום פעם ממנה בעצמה לא שייך ביה הרהור, וכדמשמע קצת מרש"י בע"ז שם דאפי' מכירה אין איסור אלא בראה אותה פ"א מלובשת בהן דפי' ולא בבגדי צבע שזוכר את האשה כמו שהיא מלובשת בהן שמפיקים אותה ומתהרהר אחריה, אלא דזה אינו מוכרח די"ל דזה רק לפי הסי"ד דאר"ח הני"מ אתיקי ופירש רש"י שטוחים וכבר ראה אותה מלובשת בהן וכו', אבל בחדתי פירש רש"י שלא לבשתו מעולם לית לו בה דאלת"ה וכו', אבל לפי מה דחז"י ולטעמך, י"ל דאפי' לא לבשתו מעולם אסור אבל עכ"פ בעינן שמכירה, ע"כ.

מבואר דס"ל שהקלטה אינה בכלל קול באשה ערוה דוקא אם לא שמעה אותה אשה שרה. והנה מצינו **במנח"ש** (ח"א ס"י ט) שנקט שהשומע קול שופר או מקרא מלה ע"י הטלפון או רם - קול לא יצא יד"ח, משום דדוקא כשרושם שמיעת האוזן נעשה באופן ישר ע"י קול השופר שמועזע את האויר ויוצר בו גל קול לא שומע קול שופר, עיי"ש.

ולפי דבריו י"ל דאין משום קול אשה ערוה במכשירים אלו כי אין לו קולה ממש. **ובאג"מ** (אור"ח ח"ב ס"י קח וחי' ס"י קכז) כתב דאם אינו נשמה קול האמירה המומחמם שלא נשמע קול האדם אלא קול אחר שנעשה מקולו, מ"מ מטעם שכיון שעכ"פ רק כשהוא קורא נשמע הקול יש להחשיב זה כשמיעת קולו של המדבר דהרי קול זה שנשמע הוא כקולו ממש. ודעת **החזו"א** (מנח"ש שם ד"ה קצור) דיתכן דכיון שהקול הנשמע נוצר ע"י המדבר וגם הקול נשמע מיד כדרך המדברים "אפשר"י דגם זה חשיב כשומע ממש מפי המדבר או התוקע, ע"כ. והארכנו בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון קני"ח.

ולפי דבריהם י"ל דבני"ד אסור כי חשיב קולה, אולם יש לדחות שדוקא בענין שומע כעונה דאמרינן דמהוי כשומע, כי לא בעינן קול המדבר ממש אלא כי יש שהקול נשמע כדרך המדברים סגי, משא"כ בענין שאין קול שלה אין זה בכלל קול באשה ערוה. ונפ"מ בענין ק"ש די"ל שרשאי לקרא ק"ש כ"ז שאין לו הרהור.

ועל כן השומע זמר מתוך הקלטה וכדו', כיון שאין זו קולה וגם אינה שרה עכשיו י"ל דלא חשיב ערוה דאע"פ שיש כאן קול הנשמע כקול אשה, אכתי חזינן שחז"ל לא אסרו כל קול של אשה דהרי קול פנויה שרי, וא"כ יוצא שאין הקול לחוד מעורר אלא קול של עריות מעורר, וא"כ כה"ג לא שייך איסור הנ"ל דהרי אין זה קול אשה ממש. ולפי"ז י"ל דק"ו בקול אלקטרוני הנשמע כקול אשה אולם אינו אלא אלקטרוני בלבד, שאינו בכלל קול אשה ערוה כי אין זה קול אדם כלל.

וכן דעת **הגרש"א זצ"ל** (הלכות תפילה פ"כ אות יב ובהגה), אלא שדעתו שאם היא שרה עכשיו, אף שהשמיעה היא ע"י מכשירים חשמליים, חשיב כערוה. ודעת **הגרש"א זצ"ל** (אשר החי' של ק"ש פ"ט"ז אות ט) דליכא כה"ג משום קול באשה ערוה אין ע"י מכירה, וא"כ גורם לו הרהור. ובדרך זה מבואר **בארחות רבינו** (ח"א ע"ה נד) בשם **הגר"י** זצ"ל, עיי"ש.

ובחלקת יעקב (אור"ח ס"י ט) כת' בענין קול באשה ברדיו, דאע"ג דאיתא **בסוטה** (ה) אמר רבא גמירי אין יצה"ר שולט אלא במה שענינו רואות, זה דוקא לענין להרהר אחרי' אח"כ, אבל כששומע את קולה והוא נהנה זה הוא האיסור והוי ערוה, ויש למנוע מזה, ע"כ. **והשבט הלוי** (ח"ב ס"י ז אות ב, ח"ג ס"י קא וח"ה ס"י קצז) כת' שאף שיש משמעות **במהר"ם שיק** (אה"ע ס"י טז) שנוטה להקל בזה, בכל אופן למעשה אסור בזה, אסור מדינא דידוע דבין כו"כ מעורר חשק ותאוה, ע"כ. וע"י **בצ"א** (ח"ה ס"י ב). ולפי המקלצין י"ל דהצריך להתמין על קו הטלפון, ע"מ לקבל שירות ומשמעים שיר המתנה של קול זמר של אשה דאין בזה משום קול באשה ערוה, וכן בכל כיוצ"ב.

